

KISSADAN HİSSE (1870)

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

ÖZET

Türk Edebiyatına sayısız eser kazandırmış olan Ahmet Mithat'ın ilk yazdığı kitaplar arasında bulunan Küssadan Hisse eserinde yer verilen küçük öykülerde; eğlence, hakikat, gerçeklik, ibret alma ve düşünme gibi maksatlara değinilir. Kişi ve konu seçiminde hayvanlardan da faydalanan yazarın bu konuda geniş bir repertuarı bulunmaktadır. Ahmet Mithat'ın düşünce yapısına göre insan için aslolan ruhtur. Dolayısıyla eserde kişileştirdiği hayvanlarda insan karakterleri ile bağ kurarak herkesin kendinden bir parça bulmasını temenni eder. Kısa hikâyelerde yaşanan olayların insanlar için ibret olmasını temenni eder. Her ne kadar verdiği hisselerle okuyucuya didaktik tarzda bir eser sunsa da eğlendirmeyi ihmal etmeyen yazar, düşüncenin sembolleştirdiği bir yapı kurarak okuyucuyu bilgilendirir.

ÖYKÜ

Birinci Bölüm.

Bir ilk Adım Küssadan Hisse. Vidin eyaletine vezir olarak atanan Mithat Paşa'nın mahiyetinde olan Ahmet Mithat'ın abisi Hafız Paşa vesilesi ile tüm aile Niş'e yerleşmek durumunda kalır. Niş rüştiyesinden mezun olduktan sonra vilayet gazetesinde çalışmaya başlayan Ahmet Mithat'ın yayımladığı yazılar Mithat Paşa'nın dikkatini çeker ve onu da himayesine alır. Paşa Bağdat valiliğine atanınca onu da yanında gazete çıkarması amacıyla götürür. Ahmet Mithat yeni açılmış olan Mekteb-i Sanayi öğrencileri için iki kitap yazar. Hace-i Evvel ve Küssadan Hisse eserleri İstanbul'da bastırıldıktan sonra Ahmet Mithat'ın eğitimci yazar olarak edebiyat dünyasına girişi tamamlanmış olur. Kitap içinde bulunan elli küssadan otuz ikisi Ezop'a, on biri Fenelon'a, "Bir Türk ve Bir Osmanlı" isimleri ile altı hikâyeye bulunur.

Mukaddime. İbret verici hikâyelerin sadece büyükler değil çocuklar için dahi özel olduğuna değinen yazar, hikâyeye ve masalların önemine değinir. Herhangi bir küssadan alınacak hisseyi özümsemenin önemine vurgu yaparak öykü üretmenin zorluğuna ve bilgelik gerektirdiğine dikkat çeker.

Kıssa 1: Kaplumbağa ile Kartal Kuşu. Yeryüzünde güç bela sürünmekten usanan kaplumbağa kartal kuşundan kendisini göklerde gezdirmesini rica eder. Göklerden yere baktıkça kibirlenen kaplumbağa kartalın pençesinden düşmesiyle kendini yerde bulunca havada iken küçümsediği hayvanlar da ona güler. Kendi kanatları ile olmadığı sürece zirvede olmanın bir önemi olmadığı aktarılır.

Kıssa 2: Boğa ile Fare. Cüssesi ile böbürlenlen bir boğanın bacağından ısırarak deliğine kaçan bir fare yakalanmadığı için koca hayvana ne kadar büyük de olsa kibirlenmemesi konusunda ders verir.

Kıssa 3: Yengeç ile Kızı. Yengeç ana, kızının yürüyüşünü beğenmediği için başka yengeçlerin güzel yürüyüşlerini örnek verir. Lakin kızı yürüyüşünü annesinden öğrendiğini söyleyerek ona nasihat ettiği şeyi önce kendisinin yapması gerektiği konusunda ders verir.

Kıssa 4: Altın Yumurta. Çiftçinin birinin elinde bulunan kaz, her gün bir adet altın yumurtlar imiş. Fakat çiftçi bu bir yumurtayı az bulduğu ve kazın karnında daha fazla altın olabileceğini düşündüğü için hayvanın karnını yarmış. Yaptığı aç gözlülük gereği her gün aldığı bir yumurtadan da olması tamahın zararı konusunda ders verir.

Kıssa 5: Öküzler ile Dingil. Bir çift öküzü ağırca yüklerle tarlada koştururlarken öküzlerden bir inleme sesi çıkmadığı halde arabanın dingilinden gıcır gıcır sesler gelir. Öküzler de yükü çektiği halde ses yapmadıklarını ve gürültünün çalışkanlığı örttüğünü belirterek gürültüyle iş yapanlara ders verirler.

Kıssa 6: Horoz ile Tilki. Dala konup tünleyen horozu yemek isteyen tilki horozlar ile aralarında barış ilan edildiğini söyleyerek onu aşağı indirip kandırmak ister. Lakin akılcı üstün olan horoz onun bu sözüne kanmayarak avcılarla birlikte sarılmak gerektiğini söylediğinde tilki kaçır gider. Böylece dostluk veya ittifak sözünün zor durumlarda nasıl da uygulanmadığı konusunda ders verir.

Kıssa 7: Kel bir adamın yapma saç ile düğüne gitmesi ve orada horon teperken peruğun düşmesiyle komik duruma düşmesini anlatan küssada hisseyi kibar bir zat verir. O saçların hayırlı saçlar olsa ilk

sahibinin başında duracağını söyleyen kibar zat, adamın kafasının çıplaklığından duyduğu utanıcı ayıplamayı öteleyen zarafetiyle örtmeye çalışır.

Kıssa 8: Tavşanlar ve Kurbağalar. Tavşanların düşen yaprak çitirtisinde ürküp kaçmasını anlatırken tavşanların ayak sesinden de korkup kaçan kurbağalar anlatılır. Tavşanlar yiğitlik ve cesaretin içsel bir durum olduğunu anlamasıyla kıssanın hissesi açığa çıkar. İnsanın kendinden büyük olanları görüp korkmaması gerekir zira herkesin diğerinden üstün ya da düşük olduğu özellikleri vardır.

Kıssa 9: At ile Eşek. Sahibini cenge götüren süslü bir at eşeğin dikkatini çeker. O da at gibi savaş alanına gitmek isteyince at onu da berberinde götürür. Savaş meydanında gördükleri eşeğe ürkütücü gelince eşek arkasına bile bakmadan kaçır. Kaçarken de üzülür lakin sonra yiğitlik gösterebilecek bir durumunun olmadığını hatırlatarak eski yerine geri döner. Yaradılıştaki kabiliyeti bilmenin önemine vurgu yapılır.

Kıssa 10: Tavus ve Kuşlar Meclisi. Kuşlar kendilerine bir baş ararlarken seçim yapmaya karar vererek meclis kurarlar. Kartal kendisinde olan üstün özellikleri sıralayarak baş olmak ister ise de bir tavus kuşu gelip kanatlarını şöyle bir açmasıyla tüm kuşları kendine hayran bırakarak baş seçilir. Dolayısıyla kıssada kafa ve yüreğe bakılması gereken yerde kıyafetteki süse, ziynete verilen değer yanlışı gösterilir.

Kıssa 11: Katırın İftiharı. Kendini eşekten üstün görerek validesinin cins bir kısrağın olmasıyla gurur duyan fakat kısrağın gibi sıçrayıp koşamayan katır, babasının da bir eşek olduğu gerçeğini hatırlayarak dersini alır. Hissesi, anne baba şanı ile iftihar etmekle mahcup olmak yerine kendi meziyetine önem vermesi gerektiği olur.

Kıssa 12: Sabırsızlık. Çirkin doğan yavrusunu boğmak isteyen ayıya bir karga onu diliyle yalayarak bir süre sabretmesini öğütler. Ayı yaladıkça çocuğu güzelleşir ve ayı da çocuğu ile iftihar etmeye başlar. "Sabrın sonu selamettir" atasözü ile hisselenen kıssa, çocukların doğar doğmaz değil zamanla terbiyeyle güzelleştiğini vurgular. İnsanlar da çocuklarını güzel dille terbiye ederler ise iftihar edecekleri çocukları olacaktır.

Kıssa 13: Arı ile Sinek. Bir gün kovanına gelen sineğe hakaretler eden arı onu pis ve çirkin olmakla suçlarken sinek gayet sakin bir tavırla onu karşılır. Sizin de hiddet ve kibriniz sizi öldürüyor diyerek insanları soktuktan sonra öldüklerini hatırlatır. Balının tatlı dilinin acı olduğunu söyleyen sinek kimseye bir zararı olmadan yaşadığını söyleyerek fakirliğin ayıp olmadığını söyler. Kıssanın hissesi tatlı dilli ve alçak gönüllü olmanın önemidir.

Kıssa 14: Eşek Şakası. Sürekli sahibinden dayak yiyen eşek bir gün kapı yoldaşı fino köpeğinin sahibi tarafından sevilip okşandığına şahit olur. Bu kez onun gibi yaparsa sevineceğini düşünerek ön ayaklarını sıçrayarak sahibinin üstüne atlamış lakin efendisi hoşlanacağı yerde daha fazla hiddetlenmiş. Kendi yaradılışının ötesinde davranmak isteyenlerin sonu eşeğin sonu gibi bedbaht olur.

Kıssa 15: İyiliğe Kemlik. Osmanlılardan birisi çayırdan geçerken yakılan otların üstünde yılan görür ve onu kurtarmak ister. Yılanın merhamet ederek ona bir torba uzatır yılan içine girip kurtulduktan sonra adama onu yiyeceğini söyler. Adam da "iyiliğe kemlik etme" deyince yılan siz insanoğlu seversiniz kemliği deyip istersen öküze sorulm der. Öküz 15 senelik sahibine hizmetinden sonra kesileceği için insanoğlunun iyilikten anlamadığını söyler. Aralarına katılan tilki adama yardım etmek ister fakat karşılığında ondan kemlik görmek istemediğini söylese de adam ona canını yılanın kurtarır ise bir çömlek yağ getirmeyi vadeder. Tilki adama pek de güvenmeyerek yılanın aynı torba içine girmesini sağlar, adam da onu öldürür. Yağ götürmeye giderken tüfeğini de alır ki niyeti tilkiyi de öldürmektir. Kurnaz tilki bir köşede adamı izlerken kırılan çömlekten yağ çıkmadığını görünce adamın kendisine kemliğe geldiğini anlar. Ona güvenmediği için kendisiyle iftihar eder. Yaşam içinde de söz konusu insan olunca iyilik edilen kişiye karşı ihtiyatlı davranmak gerektiği hisse olarak verilir.

Kıssa 16: Sadakat ve İffet. Hırsızın biri evde havlayan bir köpek bulunduğu için bir türlü haneye giremediği için bir gün onu aldatılmak ümidi ile köpeğe ekmek getirir. Lakin köpek yıllardır ekmediği yediği haneye sadakatsiz olmayıp hırsızın rüşvetini kabul etmez. Bazı insanların iffetini köpek kadar bile koruyamadığı hissesi verilir.

Kıssa 17: Efendi Beğenmeyen Eşek. Her gün sahibi ile pazara sebze götürmekten usanan eşek Cenabı Haktan efendisinin değişmesini niyaz eder. Duası kabul olup sahibi tarafından bir kömürçüye satılır. Lakin işin ağırlığından yakınıp tekrar dua eder bu kez de kokmuş derilerin taşıyıcısı olur. Tekrar dua ettiğinde daha fena bir yere düşeceğini anladığı için duadan cayar. İnsan sebat ve metanetle hizmet

edecek olduktan sonra ilk kapıda göstereceği sebatın mutlaka mükâfatı vardır. Değişimi isterse cefasını da göze almalıdır.

Kıssa 18: Kurtlar ile Kuzular. Kurtlar bir gün kuzulara yaklaşip arkalarından sürekli gelen köpekleri ayıplarlar. Kuzular da kurtları haklı bulup başkasının muhafazasına ihtiyaç duymadıklarına inanırlar ve köpeklerden ayrı tarafa giderler. Biraz uzaklaştıklarında kurtlar hücum ederek hepsini yer. Düşmanlara dikkat etmek ve galeyana gelmemek gerektiği ders olarak verilir.

Kıssa 19: Uluvv-i Himmet. Karakulak bir gün gezerken sahrada bir ılgın ağacın dibinde yuva yapmaya uğraşan bir örümceğe rastlar. Örümceğin boşa uğraştığını söyleyerek biraz şaklabanlılıkla her paydan doyabileceğini söyler. Lakin örümcek iki lokma et uğruna kimseye boyun eğmemek için kendi evini ve pususunu hazırlamayı yeğler. Aslan ile iyi anlaşip onun paraladığı hayvanlardan pay alan karakulak, tembelliği seçmesiyle aslanın her dediğine boyun eğmek zorunda iken örümcek hürriyet içinde yaşamaktadır. Rezil bir hayat sürüp baş eğmektense aç kalıp ölmenin yeğ olduğu hisse olarak verilir.

Kıssa 20: Koyun Kırpan Karı. Bir kadın koyun yapağısını bilmeden deneme usulünce kırpmaya kalkışır lakin hayvanı doğru düzgün kırpamaz. Hayvan da yaşadığı acıya tahammül edemeyerek beni öldürmek istersen kasap kırpmak istersen de bir kırpıcı getir diyerek insanların bilmediği işlere karışmaması gerektiğinin hissesini verir.

Kıssa 21: Çoban ile Koyun. Bir çoban sürüdeki koyununa sopayla gelince koyun kendisine merhamet etmesini ister fakat çoban köşede sinsice bekleyen kurdu gördüğü için koyunun geride kalmasını istememektedir. İnsanın kendini tehdit eden şeyleri bazen göremediği gerekçesiyle sevdikleri tarafından ikaz edilmesi gerektiği kıssanın hissesidir.

Kıssa 22: Karı ile Koca. Kocasını ölüm döşeginde olan bir kadın yalandan ona muhabbet göstermek için sesli bir şekilde yalvar yakar ölümü kendisine dilenir. Sesi duyulup ölüm gelince de korkarak kocasının çok acı çektiğini bu nedenle ölümü çağırdığını söyleyerek fedakârlık gösteremez.

Kıssa 23: Oduncu ile Ölüm: Oduncunun biri sürekli odun taşımaktan muzdarip hayatından yakınırken ölüme çağırarak kendisi için medet ister. Lakin ölüm pat diye karşısına çıkınca ürkerek konuyu farklı bir yere çeker. Ölüme kendisine yüklerini taşıması için yardım etmesi üzerine çağırdığını söyler. Hayatın zorlukları ne kadar da olsa ölümden kolaydır, o nedenle ölüm istemeden evvel canın tatlı olduğunu bilmek gerekir.

Kıssa 24: Kurt ile Kuzu: Kuzular emniyet içinde ağılda dururken yanlarına sinsice bir kurt yaklaşır. Çoban köpekleri uykuda, çobanları ise bir ağaç altındadır. Kurt, artık hayvan eti yemediğini ve kendisine otlak aradığı yalanına kuzuları inandırarak ağıldan onları çıkardığı gibi gaddar bir şekilde hayvanı yer. Her sadakat gösterene inanmamalı ve bir süre davranışları gözlemeli hissesi ile tecrübe etmenin önemine değinilir.

Kıssa 25: Özr-i Gayr-ı Makbul: Bir adam kolunu pire ısırırken onu hemen yakalayıp öldürmek üzere tahta üzerine bırakır. Pire hemen savunmaya geçerek kendisinin sadece ısırıldığını ve karşılığının ölüm olmaması gerektiğini söyler. Adam ise özrü kabahatinden büyük olan pireye şayet yeterince büyük ve gücü olsa idi kendisini öldüreceklerinden de şüphesi olmadığını söyler.

Kıssa 26: Köpek ile Kurt: Azılı bir çoban köpeği sürüsüne dadanan bir kurdu köşeye sıkıştırarak üzerine hücum eder. O sırada kurt aynı cinsten oldukları ve paylaşabileceklerini söyleyerek ittifak teklif eder. Çoban köpeği kapısında ekmeğini yediği sahibine ve sürüsüne ihanet etmeyeceğini söyleyerek öz kardeşi bile olsa haydutluğu yapana dersini vermekten geri kalmayacağını bildirir. Herkes insan görünümünde olduğu halde bazısına ceza vermenin acımasızlıkla itham edilmemesi gerektiği hissesine değinilir.

Kıssa 27: Fakr u Gina: Bir tarla faresi ile şehir faresi buluşurlar. Tarla faresi arkadaşına çer çöp neyi varsa vererek ağırlamaya çalışırken şehir faresi de onu kendi yaşadığı saraya davet eder. Ertesi gün mükemmel bir sofraya arkadaşını davet eder fakat tam yemek yiyeceklerken bir uşak gelip kapıyı açmaya çalışır. O esnada ikisi de deliğine kaçışır. Yemek yerken yaşanan rahatsızlık tarla faresini rahatsız eder ve "azıcık aşım ağrısız başım" hissesine vurgu yaparak sahradaki meskenine gider.

Kıssa 28: Tekebbür ve Tevazu: İri bir meşe ağacı, fidan kamışa acıyarak her rüzgârda boyun bükmesine kibirlenir. Kendisine olan güveni bir fırtına çıktığında kırılıvermesi ile son bulurken fidan kamış yumuşaklığı ile yere kadar eğilerek kurtulur.

Kıssa 29: Teselli-i Miskinan: İki dahi köpek konağın önüne birbiri ile konuşup halinden dert yanarken konağın merkebi bunu işiterek yanlarına gelir. Neden dertli olduklarını sorduğunda köpeklerin yemek için tüm beklediğini yemek bulmak için çıktıklarında dahi yağmurdan ıslandıklarını ve yine beklemek durumunda oldukları yerde kalmak zorunda hissettiklerini anlatırlar. Merkep ise tüm gün çalışıp yorulduğu için sahibi tarafından önüne samanlar yağdırılmak koşulu ile doyduğundan bahseder. Ne olursa olsun sadece sahip görüldüğünde ona yaltaklanmak yerine çalışsalar mükâfatını mutlaka alacaklarını bildirerek onlara ders verir.

Kıssa 30: Düşmandan İstimdad: Tilkinin biri, sürekli tavuklarını ve civcivlerini boğduğu çiftçinin tuzağına düşerek yakalanır. Orada gezinen horozdan tilki arkadaşlarına haber götürmesini isteyerek kurtarılmayı diler. Lakin bugüne kadar tüm yavrularını yiyen tilki için bu iyiliği yapmak yerine horoz kabul eder gibi görünerek çiftçiye haber eder. Canını almak üzere karşısına gelen çiftçiye görünce kötülük ettiği horozdan yardım istemenin ne kadar yanlış olduğunu anlar. Akıllı kimsenin değil düşmanından dostundan bile yardım istememesi gerektiği hisse olarak belirtilir.

Kıssa 31: Dev ile İki Tilki. Bir mağara içindeki defineyi koruyan dev, iki tilkinin tuzağına düşerek onların yakınlığına güvenerek uykuya dalar. Daldığı gibi de boğulur. Tilkiler zor bir görevi başardıklarına sevinecekken aldıkları paranın aralarında nasıl taksim edileceği konusunda anlaşmazlık yaşanınca birbirilerine düşerler ve birbirilerinin kuyusunu kazarken yaralanırlar. Oysa para ile yapabilecekleri pek de bir şey yoktur. Her ikisi de para için düştüğü duruma anlam veremez ve asıl saadetin gözlerinin önünde olduğunu sonunda fark ederler. Tilkiye para ne kadar lazımsa insana da o kadar lazım olduğu hissesi verilerek servetin de fazlasının kişiye zarar verdiğine değinilir.

Kıssa 32: Hilekârın Mumu Yatsıya Kadar Yanar. Bir değirmencinin eşeği daima methini duyduğu aslan gibi olmayı arzu eder. Eşeğin sahibi aslan avcısı olmakla birlikte bir gün avladığı aslanın derisini değirmene getirince eşek hemen aslan derisini giyerek aslanmış gibi kıra çıkar. Hangi hayvan kendisini görse kaçtığı için bu durum eşek için övünülesi bir hal alır. Lakin aslan avcısı sahibine denk geldiğinde işin rengi değiştiğinden kaçarken postu düşüp kulakları ortaya çıkınca yakayı ele verir. Güzelce yediği dayakla ahırına geri döner. Asaletin insanın kendisinde olması gerektiği sonradan olmayacağı hissesi verilir.

Kıssa 33: Evdeki Pazar Çarşıya Uymaz. Bir kürkçüye ayı postu lazım olur. Bunu duyan iki miskin arkadaş adama bu deriyi getireceklerini bahis ederek ormana giderler. Lakin ayı görünce korkudan birisi ağaca diğeri de yere yatarak ölü taklidi yapmak zorunda kalır. Ayı adamın ölü olup olmadığı anlamak üzere adamın etrafında pek dolaşır. Koklayıp hayat belirtisi göremeyince gider ve arkadaşlar rahat bir nefes alır. Bir daha öldürmemiş oldukları ayının postunu satmak için kimseyle pazarlık etmemeleri gerektiğini anlarlar. Her işi kendi yolunda halletmek varken ölüm tehlikeleri yaşamaya hacet olmadığı hissesi verilir.

Kıssa 34: Arılar. Genç bir şehzadenin arıların yaşamına gıpta etmesiyle başlayan görüşmede arıların uyumunun hoyratlık etmemek ve dikbaşlı olmaktan kaynaklandığını öğrenir. Herkesin ayrı telden çaldığı bir düzende hak elde etmek de başarmak da zordur hissesini alan şehzadenin arıların reisinde gördüğü işleri talim etmesinin saadet getireceği bilgisi verilir.

Kıssa 35: El Elden Üstündür Arşa Çıkınca. Yolda ansızın karşısına çıkan hayduta ağlayarak altın kesesini kuyuya düşürdüğünü söylemesi ile kurtulan adam, hırsızın kuyuya atmasını fırsat bilip varını yoğunu alarak da alarak ondan kurtulmayı başarır. İnsanı düşmanlardan koruyacak en güçlü silahın akıl olduğu hissesi verilir.

Kıssa 36: Hırs. Efendi takımından iki adam Ayasofya cami bahçesinde sohbet ederler. Hizmetçileri, aşçıları, uşakları derken ödemelerinin yetmediğini ve borçlarının ihtiyarlığı mutlu yaşamayı engellediğini söylerlerken dervişlerden birisi adamların sözlerini işitir. İnsanın kendi geçim kaygısından ziyade başkalarını da geçindirecek sıkıntı çekmesinin daha acınası olduğunu söyler. Derviş eline geçen para ile yalnızca kendi geçiminden sorumlu saadet içinde yaşarken pek çok insanın daha sorumluluğunu alan efendilerin "zengin yaşam" uğruna çektikleri sıkıntıyı sorgulamalarını sağlar.

Kıssa 37: Arılar ve İpek Böcekleri. Arılar ve ipek böcekleri ile yaşanan yer tartışmasında ipek böcekleri hakkını ararken arılar ballarından yedirdikleri periler padişahı Jüpiter'e durumu izah ederek çözmesini isterler. Arılar uçmalarını, ballarını kibirli bir şekilde anlatırken savaştı ruha sahip olmayan ipek böcekleri hakkın tecelli etmediği durumda kendilerine koza örmek ve insanlara güzel giysiler için kumaş olmak dışında meziyetleri olmadığını açıklarlar. Arılar pis böcekler diyerek onları küçük görse de arada kalan peri padişahı olur. Ve arılara minnettar olduğu için onlara hak vermeye borçlu olduğunu lakin insanların da tercihen ipek böceğine de hak verebileceğini dile getirerek adil olmanın hakkını savunur.

Kıssa 38: Aslan ile Oğlak. Kayaların üzerinde gezinen bir oğlak, Aslan'ın çimlere inmesi teklifine hemen atlamaz. Dost olduğunu söyleyen Aslan aslında hileyle onu yeme niyetindedir. Her dostluk gösterene meyledilmemesi hissesi ile oğlak Aslan'a inanmadığını belirtir.

Kıssa 39: Maymun ile Oğlu. Bir maymunu oğlunu sevip sıkılmaktan mütevellit canını çıkarana kadar sarılmasını anlatan kıssanın hissesi, bazı insanların da çocuk terbiyesi, sevgisi ve yetiştirilmesi hususunda yeteri kadar olgun davranamayışlarıdır.

Kıssa 40: Hisset. Pinti bir adam, evde tutmak istemediği hazineyi başka bir yere gömerek saklar. Lakin dönüp baktığında çalındığını görünce feryatları koparır. Onu duyan bir yolcu farklı bir mevkiye gömdüğü paralar için üzülmemesi gerektiğini söyler. Zira o paralara sahip olmak isteyecek olsa kendi hanesinde muhafaza etmesi gerektiğini belirtir. Evde saklasa çoktan biteceğini söyleyen pintiye şu halinde de paralara hiç sahip olmamış olmak mantıksız gelir ve yaşanan olaydan kazandığını yemek icap geldiği hissesini alır.

Kıssa 41: Puhu. Genç bir puhu, sudaki aksini beğendiği, cemalini güzel gördükçe izdivaca niyet eder. Kendi neslinin de devam etmesi gerektiğine inanarak bir karakuşu gözüne kestirerek kargayı da aracı yapar. Lakin karga böylesine denk olmayan bir izdivaç teklifi karşısında nasıl beyan edeceğini dahi bilemez. Zira biri gececi diğeri ise gündüzcü kuşlardır. Tekliften haberdar olan karakuş, kendisi ile evlenmek isteyen puhunun bir sabah birinci gök semasında kendisini selamlamasını ister. Puhu denemeye çalışsa da güneşe bakamadığı için yere çakılır. Tüm kuşlar çevresine toplanıp yılmaya çalıştıklarında bir kukumav kuşu ile tanışarak izdivaç edip mutluluğa kavuşur. Herkesin dengiyle olması gerektiği hissesi verilir.

Kıssa 42: Kedi ile Tavşanlar. Bir kedi tavşan deliğine gelerek onları dışarı çıkarma maksatlı feylosof olup tecrübe aradığını beyan eder. Tavşanların ileri gelenleri ona inanarak yuvadan çıktıkları gibi telef olunca diğerleri durumun ciddiliğini anlayarak ertesi gün pişman olup tekrar gelen tavşana yüz vermezler. Tavşanlar gidip çobana haber eder. Av hayvanları telef edilen çoban gider ve okuyla kediyi öldürür. Kedi, son cümlelerini hilesi bir kere ortaya çıkanların yaptığı şeytanlıkların bedelinin bir gün ödeneceğini söyleyerek belasını bulur.

Kıssa 43: Nadim Şah ile Mazlume Sultan. Nadim Şah isimli bir padişaha gelen peri görünmez olmayı sağlayan bir yüzük verir. Bu yüzük sayesinde türlü ortamlara girip olayları işitebilen Nadim Şah, periden uzak mesafelere gidebilmek için de bir şey ister. Peri, bunun iyi bir fikir olmadığını belirtse de yine de şah kanatlar çıkarır ve uçuşuna izin verir. Verilen yüzüğü izdivaç içinde kullanmak isteyen şah, gezdiği tüm saraylarda kendisine göre bir kız bulamaz. Kimisi bencil, kimisi güvenilmez olan bu kızları gördükçe halkın içinde aramaya karar verir. Herkesin hayran olduğu Mazlume'yi görünce hemen saraya aldırır. Onu da kendi hakkında ne düşündüğünü ne konuştuğunu merak ettiği için yine yüzüğü kullanır. Lakin başarılarına gelecek fenalıkları haber vermek isteyen perinin zabıt kılığında Mazlume 'ye görünmesiyle aldatıldığını düşünen Nadim, oracıkta kızı kılıçla öldürür. Peri hemen kılığından çıkınca yaptığına pişman olan Nadim, sürekli merak ve araştırma isteğinin başına açtığı beladan dolayı çok üzülür. Her ne kadar kendisini de öldürmek istedi ise de peri buna müsaade etmez ve Nadim Şah'ın ömrü feryat figanla geçirir. Bazen bilmemek daha hayırlıdır hissesi öğüt olarak verilir.

Kıssa 44: Güvercin. Göklerde cıvı cıvı bir yaşama sahip olan güvercinler yüreklerinde gam ve kederden uzakta bir hayat yaşarlardı. Bir arkadaşları padişahın haberci güvercini olmanın verdiği itibardan bahsedince bu tatlı yaşayıştan sıkılan bir güvercin atılarak bu işi yapmak üzere yola çıkar. Akdeniz'den Halep'e uzanan yolculuğunun dönüşünde ayağındaki mektubu almak isteyen bir kişi kendisini okla yaralar ve kanlar içinde yere yığılır. Hırs belasıyla yok yere terk eylediği güzel günleri için üzülerek hayata gözlerini yumar. Büyük mevkilerin büyük sorunları olacağı bilinmelidir hissesi ile işlerin her zaman ters gidebileceği ihtimalinin düşünülmesi gerektiği belirtilir.

Kıssa 45: İhtiyatlı Kaptan. Denizin sükûnette havanın da çok açık olduğu zamanlarda dahi gemisini dört bir yandan kontrol eden kaptanın tedirginliği anlatılır. Kaptan, işler her ne kadar yolunda giderse gitsin her duruma hazırlıklı olmak gerektiğini vurgulayarak tedbirli olmaya davet eder. Olayların vukua gelmeden önlenmesi konusunda hisse verilir.

Kıssa 46: Nalbantın Köpeği. Efendisi işler iken çıkardığı türlü sese aldırış etmeden uyuyan köpek, adamcağız her yemek yediğinde duyar imiş. Bunda hikmet arayanlar ise işin sırrının kendisine ilgisi olana kulağı açık ve faydası olmayana kulağı kapatmanın önemini anlamışlardır.

Kıssa 47: Tavşan ile Keklik. Avcının tuzağına yakalanan tavşana gülen kekligi havada atmaca kapar. Başkası dara düştüğünde alay etmenin tehlikesi hisse olarak verilir.

Kıssa 48: Âşık Aslan. Azılı bir aslan, avcının kızına aşık olur, gider izdivaç etmek istediğini söyler. Avcı korkar ama kızını da vermek istemez. Avcı, Aslan'a dişlerinin ve tırnaklarının törpülenmesi şartıyla kızını verebileceğini söylemesi üzerine aşkıdan ölen aslan hemen teklifi kabul eder ve dişlerini, tırnaklarını törpületer. Savunmasız kalan aslanın sopayla belini kıran avcı derisini yüzer. Sizi yıldırın, özelliklerinizi sizden eden istekleri olanlara dikkat etmek gerektiği hissesi verilir. Aslan kendisini zayıf etmese idi bel kırılp derisi de alınmaz idi.

Kıssa 49: Ali. Vaktiyle Acem Şahlarından Abbas Şah isimli bir zat, en sadık adamını da yanına alarak tüm memleketini dolaşmak ister. Lakin bu keşifte dalkavuk istemediği için de namını belli etmez. Bir yerde ömründe görmediği bir tabiat ve çoban Ali ile karşılaşınca onunla çok hoş sohbet eder. Çobanın tavrı, zekâsı ve bilgisi şahı etkilediği için onu da saraya götürmek ister ve kimliğini açıklar. Saraya gidildiğinde her şeyi öğrenerek başarılı olan Ali, hazineden sorumlu kişi olarak tayin edilir. Lakin yaşı gereği şah ölecek olduğunda yerine oğlu gelir. Oğlu babasını öldürmesi ile suçladığı Ali'yi hazineden ve sahip olduğu her şeyden men etmek ister. Yaşadığı kilitli yerin açılmasını isteyen padişah, Ali'nin kaval ve esvabını görür. Meğer sarayda getirildiği mevkilerde geldiği yeri unutmamak amacıyla her gün bu gizli yeri ziyaret ederek görevini dürüstlük ile yapıyor imiş. Hal böyle olunca pişman olan padişah, onu daha da yüksek mertebelere getirir ve her gün eşyalarını ziyaret etmesine izin verir.

Kıssa 50: Aslan Yavrusu. Vaktiyle ormanda yetişen iki aslan, Hintli bir padişahın birini avlayıp saraya getirmesi üzerine ayrılırlar. Her işi için ayrı hizmet eden hizmetçileri bulunan aslanın kulakları, elleri ve ayakları altınlarla doludur. Kibirlenen ve her istediğini yapabileceğini düşünen aslan sıkılınca orman kralı olmaya gider. Yaşlı heyet tarafından her ne kadar onay görse de kibrinden işini yapamadığı için diğer Aslan onun karşısına çıkarak hakkını alır. Diğer her olayda titreyip kaçarken ormanda yetişmiş olan aslan, işleri yoluna koyar. Orman Aslanı birini öldürüp savaşmak yerine itaati altına almanın daha iyi olduğu hissesini verir.

İkinci Bölüm.

Kıssa 1. El-hüküm Li-men Galebe. Aslan, koyun, inek ve bir arkadaş daha ava çıkarlar. Avda kim bir av bulursa dörde pay edileceği anlaşması yapılır. Koyunun tuzağına bir geyik düşer lakin aslan kendini üstün görür ve anlaşmayı bozar. Hüküm galipten yanadır, insaf ve merhametten uzak olan zorba kazanır hissesi ile aslanın dediği mecburen yapılır.

Kıssa 2. Az Tamah Çok Zıyan Getirir. Köpeğin biri sudaki aksını görünce onu da ağzında et parçası ile bekleyen bir hayvan sanır. Ona da atlayayım derken kendi ağzındakinden olur. Başkasının saadetine göz dikenin kendi saadetinden de mahrum olacağı hükmüne varılır.

Kıssa 3. İki Tilki. Biri genç biri ihtiyar iki tilki kümese dalar. Genç hepsini boğup yemek isterken ihtiyar bunca yıllık tecrübesi ile yarına da saklamaları gerektiğini söyler. Genç dinlemez çatlayana kadar yer ve yuvasına gitmeden ölür. İhtiyar da ertesi gün tekrar aynı yere gittiğinde kümesin sahibi tarafından öldürülür. Nitekim insanın her yaşta hatası olabileceği hissesi ile akıllı insanların ne öyle ne de böyle olmaması gerektiği dile getirilir.

Kıssa 4. Netice-i Hüsn-i Hizmet. Avcının biri yaşlı ve dişleri olmayan köpeğini vurduğu geyiği yakalamaya yollar. Lakin geyik köpeğin elinden kurtulup kaçınca avcı sinirlenerek köpeği döver. Köpek otuz beş senedir hizmetini yaptığı avcının bu haline emekli etmek yerine laf söylemesine hala istifade etmeye çalışmasına pek üzülür. Memur bile emeklilikte mükâfat bekler hissesi ile limonun dahi bir kere suyu sıkıp bırakmada sonucunda kabuğunu hor görmemek gerektiğine değinilir.

Kıssa 5. Hakikat-i Saadet. Vaktiyle Hint padişahlarından biri yerinde duramaz darlanıp sıkılır olur. Dört bir yandan en iyi hekimler getirilip her denilen yapılsa da padişah derdine çare bulamaz. Yerli halktan bunu duyan bir derviş, padişahın huzuruna çıkarak çaresinin "halinden memnun bir adamın gömleğini giymekte olduğunu" söyleyince denemeye değer bulunur. Ülkesinin dört bir yanına memur tayin eder fakat hangi hali vakti yerinde olan herkesin bir derdi bulunduğundan yaşamından memnun adam bulunamamış. Memurlar tam saraya dönecekken türkü çağırın mutlu bir oduncu görürler, halinden mutlu olup olmadığını sorarlar. Oduncu da sağlığı yerinde olduğu için her gün de çalışabildiği için mutlu olduğunu söyleyince memurlar ondan akçe karşılığı gömleğini isterler. Lakin oduncunun hiç gömleği olmadığından onlara gömlek veremez. Gerçek mutluluğun para ile alakalı olmadığı hissesi ile kıssaya son verilir.

Kıssa 6. Kamil ile Gafil. Vaktiyle Kamil ve Gafil adında iki kardeş bulunur. Kamil ailesi tarafından çok sevilir iken Gafil hep dışlanır. Buna üzülen Gafil, kardeşine iftira atarak babasının onu dövmesine ve ceza olarak evden göndermesine sebep olur. Kamil ormanda yatarken bir peri gelerek ona kötüye kullanmamak şartıyla her istediğini yapabileceği, hatta yok olup şehzade kılığına girebileceği bir yüzük

verir. Yüzüğü kardeşinin ve babasının yaptığı hatayı anlaması için kullanmak isterken farklı şeyler için de kullanabileceğini gören Kamil, onu geri verir. Lakin peri bu kez de yüzüğü Gafil'e verir. Gafil'e güç ve iktidar vererek onu cezalandırmak ister. Dediği gibi de olur. Gafil yüzüğü çıkarları için kullanarak önüne geleni öldürmek suretiyle mallarına el koyar. Padişah yüzüğün Gafil'de olduğunu anlayınca onun peşine düşer. Padişah, Gafil'i kandırmak suretiyle onu zindana atar. Bu haberi duyan Kamil hemen saraya giderek padişahın kardeşini affetmesini ister. Lakin padişah, Gafil'in katline karar verir. Yüzüğü Kamil'e geri vermeyi teklif eder. Sevdiklerine zarar veren yaşlı anasını babasını dahi üzen bu yüzüğü Kamil artık istemez.

Kıssa 7. Tıp. Mezarıcının biri vefat eden komşusunun hakkının aramak üzere oradan geçen doktora neden hastayı tedavi etmediğini sorar. Parayı az bulduğu için bakmadığını düşündüğü doktor, hastalık şiddetlendiği için öldüğünü belirtir. Mezarıcı da doktora zaten hastanın da iyileşmek amacıyla bir hekime gittiğini anlatır.

TEMALAR

“İnsan ve Yaşamı” İnsanların hayatı boyunca yaptığı hatalara odaklanarak onların bir fikir sahibi olmasını önemseyen Ahmet Mithat bu eserinde tema olarak insana dair her konuya değinerek kıssadan hisse alınmasını hedeflemektedir. Toplumda yaşanan olaylara ilişkin değişik manzaraları yarattığı farklı tipler ve kişiler üzerinden veren Ahmet Mithat, insanlara yol göstermeyi ve eğitmeyi hedefler.